

Zbigniew Sareło

"Sexualethik : ein Versuch aus christlicher Sicht", Bernhard Fraling, Paderborn 1995 : [recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 32/2, 291-293

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Poza tematami przekrojowymi, w których zagadnienia teoriopoznawcze odgrywały znaczącą rolę – należą do nich wystąpienia Michała Hempolińskiego, który podjął się analizy współczesnej krytyki prawdy i racjonalności, oraz Andrzeja Siemianowskiego, broniącego aktualności problemów ontologicznych i teoriopoznawczych – problematyka teoriopoznawcza skupiła się – według ks. Krokosa – wokół zagadnień: poznania i błędów poznawczych, prawdy, racjonalności, świadomości oraz poznania wartości. Poświęcono im co najmniej po 3 przedłożenia. Poza tym podjęto zagadnienie wiedzy pewnej i problem fundamentalizmu i antyfundamentalizmu. Problematyka teoriopoznawcza pojawiła się także w analizach metaetycznych, w badaniach nad sztuczną inteligencją oraz umysłem, poznaniem naukowym i w wystąpieniach historyczno-filozoficznych, np., o rosyjskiej odmianie intuicjonizmu (Łoski, Frank, Floreński), która miała być próbą przewyższenia dogmatyzmu w filozofii.

Pani mgr Kordula Świętorzecka-Lachowicz wygłosiła krótki referat pt.: *Zjawisko „krachu modalności” w K. Gödla dowodzie ontologicznym na istnienie Boga*. W swoim referacie prelegentka nawiązała do obrad prowadzonych w Sekcji Filozofii Logicznej. Tematyka obrad w tej sekcji była różna, wszystkie jednak wystąpienia łączyła wspólna metoda; stosowanie logiki do zagadnień filozoficznych. Referat wygłoszony w czasie Pierwszej Sesji Konwersatorium był nawiązaniem do referatu przygotowanego na VI Polski Zjazd Filozoficzny pt.: *Próba rozszerzenia ontologicznego argumentu K. Gödla na stosunek dostatecznej racji bytu przez prof. dr hab. Edwarda Nieznańskiego*. P. mgr K. Świętorzecka przedstawiła główne założenia dowodu K. Gödla, metody analizy logicznej problematyki filozoficznej i kilka szczegółowych twierdzeń teorii K. Gödla. Po referacie odbyła się żywa dyskusja, która dotyczyła nie tylko dowodu K. Gödla, mówiono o związkach logika-filozofia. Głos zabrali m. in. dr E. Podrez, dr Paweł Milcarek, dr Janina Buczkowska.

Ks. Krokos zwrócił uwagę, zastanawiając się nad sformalizowanymi dowodami na istnienie Boga (Absolutu), że nie można zapominać o naturze logiki, która jest zastosowana do dowodów, jakie – *mutatis mutandis* – występują w historii filozofii. Natura logiki jest zaś różnie ujmowana. Niemniej odnosi się jakoś do sposobów myślenia, w tym – rozumowania. Wydaje się zatem – podkreślił – iż formalizacja spełnia dwie role: pozwala – zgodnie z regułami określonej logiki – zrekonstruować dowód, a co za tym idzie – zbadać jego poprawność formalną i – ewentualnie – wskazać na jego braki.

Odpowiadając na postawione pytania p. mgr K. Świętorzecka-Lachowicz wyjaśniła, że logika stosowana do zagadnień filozoficznych nie jest już czystą logiką, jest natomiast znakomitym narzędziem do analiz filozoficznych. W dyskusji podkreślano, że taką rolę logika spełniała zawsze.

Dyskusja, która trwała kilka godzin, wyszła daleko poza ramy wyznaczone przez organizatora, dotyczyła filozofii w ogóle i przyszłych Sesji Konwersatorium Filozoficznego ATK.

Na organizatora następnej sesji wybrano dra Pawła Milcarka, który zaproponował jako temat drugiej sesji: Specyfika filozofii na ATK.

Druga Sesja Konwersatorium Filozoficznego odbędzie się 22 października 1996 r. o godz. 18.30.

Bernhard Fraling, *Sexualethik: ein Versuch aus christlicher Sicht*, Schöningh, Paderborn; München; Wien; Zurich 1995, ss. 273.

Problematyka dotycząca ludzkiej seksualności budzi w naszych czasach trwałe zainteresowanie. I chociaż argumentacja została już niemal całkowicie wyczerpana, to jednak problemy są ciągle podnoszone na nowo. Wszystkie argumenty są nieustannie weryfikowane. Wyrazem tego zainteresowania jest najnowsza publikacja Bernharda Fralinga, profesora teologii moralnej z Wurzburga.

W poszukiwaniu właściwej metody dociekań autor wyszedł z założenia, że w próbie rozwiązywania problemów etycznych z zakresu życia płciowego należy wziąć pod uwagę dorobek nauk humanistycznych na temat seksualności. Z tej racji w rozdziale pierwszym zgromadził on dane nauk biologicznych, psychologicznych oraz socjologicznych.

W rozdziale drugim autor poszukiwał danych antropologicznych, które powinny być podstawą rozwiązywania szczegółowych problemów z zakresu życia seksualnego. Zasadniczej przesłanki do dalszych rozważań szukał on w rozpoznaniu sensu ludzkiej seksualności. Dociekania w tej materii rozpoczął on od zaprezentowania poglądów tych filozofów i psychologów, których dorobku w dziedzinie interpretacji znaczenia życia erotycznego nie sposób pominąć, nawet jeżeli się nie podziela ich idei. Nie znalazł on u nich zadowalającej odpowiedzi na postawione pytanie i dlatego w dalszej części tego rozdziału poszukiwał jej samodzielnie.

Punktem wyjścia do dalszych dociekań stały się konstatacje psychologii humanistycznej dotyczące struktury psychicznej osoby. Po ich przeanalizowaniu B. Fraling doszedł do stwierdzenia, że pomyślne relacje pomiędzy mężczyzną i kobietą są modelem ludzkich spotkań w ogóle. Stąd wyprowadził on trzy wnioski: wzajemne obdarowanie sobą mężczyzny i kobiety prowadzi do zrealizowania sensu swego życia; miłość jest kreatywna i dlatego wzajemne obdarowanie prowadzi do otwarcia się na zewnątrz, a mianowicie na świat, innych ludzi oraz na Transcendencję; obopólne oddanie obejmuje całość życia i dlatego ma charakter trwały oraz nieodwołalny.

Dalszych przesłanek B. Fraling szukał w tezach na temat cielesności i racjonalności ludzkiego bytowania. Człowiek, jego zdaniem, jest istotą, która samorealizuje się w swej cielesności. Oznacza to m. in., że doświadczenie przyjemności jest integralnym elementem osobowego zjednoczenia mężczyzny i kobiety. Autor położył akcent na integralności przeżyć zmysłowo-cielesnych i duchowych w aktach zjednoczenia osób. Deprecjonowanie któregośkolwiek z tych dwóch aspektów ludzkiej miłości niszczy kreatywność związku mężczyzny i kobiety.

Autor omawianej publikacji nie poprzestał na filozoficznej interpretacji sensu ludzkiej seksualności. W końcowych partiach drugiego rozdziału przedstawiał teologiczną koncepcję sensu relacji mężczyzny i kobiety.

Po uporaniu się z kwestią sensu seksualności człowieka B. Fraling zajął się problemem norm moralnych. Rozważania dotyczące norm odnoszących się do poszczególnych zakresów życia płciowego zostały poprzedzone refleksją na temat ich potrzeby w ogóle.

W rozdziale czwartym B. Fraling zastanawiał się nad etyczną normatywnością odnoszącą się do szczegółowych problemów z zakresu życia seksualnego. W polu zainteresowań autora znalazły się najpierw zagadnienia związane z małżeństwem, takie, jak wierność, zdrada, rozwód i konkubinaty. Dużo miejsca poświęcił on kwestii regulacji poczęć, ograniczając się jedynie do zaprezentowania historii tego zagadnienia w nauczaniu Kościoła. W podsumowaniu zaś tych rozważań przypomniał on tylko wskazanie biskupów niemieckich. Zalecili oni wiernym, aby w swoim sumieniu brali odpowiedzialność przed Bogiem za trafność decyzji, jeżeli ich przekonania są odmienne od rozstrzygnięć Magisterium Kościoła.

W dalszej części tego rozdziału autor omawiał zagadnienie beżeństwa w jego różnych formach, masturbacji, homoseksualizmu, kazirodztwa, gwałtu i prostytucji. W rozpatrywaniu tych kwestii zastosował on jednolity schemat. Najpierw prezentował dane socjologiczne i historię poglądów etycznych dotyczących danej kwestii, następnie argumentację przytaczaną we współczesnych dyskusjach i na końcu przedstawił własne stanowisko. Na podkreślenie zasługuje pastoralne nastawienie autora. Stąd w wykładzie własnego stanowiska nie ograniczył się do samej oceny etycznej, ale dał wskazania dotyczące praktycznego obchodzenia się z ludźmi, którzy nie radzą sobie z danym problemem.

Omawiana publikacja charakteryzuje się syntetycznym ujęciem problematyki życia seksualnego. Etyczna ocena poszczególnych zachowań seksualnych została dokonana

w oparciu o uprzednio wyłożone założenia antropologiczne. W stawianiu problemów można widzieć dużą otwartość autora. Z powagą traktował on zarówno dane dostarczane przez różne nauki humanistyczne, jak też i argumentację myślicieli operujących się na odmiennych koncepcjach antropologicznych. Własne wnioski, aczkolwiek zgodne z chrześcijańską tradycją moralną, formułował on w sposób ostrożny.

Lektura najnowszej książki Bernharda Fralinga może dostarczyć sporo cennych inspiracji etykom badającym moralność ludzkich zachowań seksualnych, jak też i duszpasterzom, którzy na co dzień spotykają się z ludźmi przeżywającymi niepokoje z powodu nieumiejętności uporania się z własną płciowością.

Zbigniew Sareło

R. Dunbar: *The Trouble with Science*, London 1995, Faber & Faber Ltd., ss. 208.

Dostrzegalne w ostatnich latach stopniowe obniżanie się prestiżu nauki w społeczeństwie, to właśnie tytułowe „kłopoty z nauką”. R. Dunbar rozpoczyna swoją książkę od prezentacji kilku symptomów tego niepokojącego stanu rzeczy. Analiza danych statystycznych, a także wyniki socjologicznych badań z ostatnich lat, dotyczących stosunku do nauki są istotnie niepokojące. Dostrzeżono m. in. spadek liczby maturzystów wybierających nauki ścisłe jako przedmiot maturalnych egzaminów. Towarzyszy temu malejąca liczba kandydatów na studia z zakresu tych nauk, co z konieczności prowadzi do obniżenia wymagań stawianych na egzaminach wstępnych, a to z kolei zaowocować może według Autora słabiej przygotowanymi nauczycielami w przyszłości i dalszym spadkiem prestiżu nauki. (Autor przywołuje dane z badań przeprowadzonych w Wielkiej Brytanii. Dla uzupełnienia tego obrazu dodać można fakt zaobserwowany w ostatnich dniach w Polsce: Spośród wszystkich kierunków studiów oferowanych w roku akademickim 1996/97 na wyższych uczelniach w Łodzi, jedynym kierunkiem, na który zgłosiła się mniejsza liczba kandydatów niż przygotowano miejsc była fizyka). Wymienione zjawiska mogą być po części spowodowane narastającym w społeczeństwie przekonaniem, że „nauka atakuje tradycję i ograbia życie z jego duchowego znaczenia” (s. 4. W roku 1992 15 – 20% badanych wyrażało taki pogląd). Szczególnie zastanawiający jest fakt, że wśród głoszących takie przekonania, znajduje się nicmała grupa ludzi legitymujących się wykształceniem wyższym niż przeciętne, nierzadko z ukończonymi studiami wyższymi. Dunbar wymienia także dwa charakterystyczne zjawiska schyłku XX wieku, w których według niego znajduje wyraz współczesne rozczarowanie nauką. Pierwszym jest wzrastający fundamentalizm religijny wraz z towarzyszącą mu modą na nienaukowość. Autor wspomina w tym kontekście zyskujący sobie wielu zwolenników ruch religijny (a raczej antyreligijny) New Age, rosnące zaufanie do alternatywnej, niekonwencjonalnej medycyny, a nawet niezwykłą popularność ruchów charyzmatycznych w chrześcijaństwie. Drugie zjawisko, to postmodernistyczna filozofia elit humanistycznych, według której nauka, to „jeszcze jeden wyraz zdominowanego przez męczyzn zachodniego imperializmu kulturalnego i uboczny produkt kapitalizmu” (s. 7). Co gorsza, kwestionowanie takich „pseudonauk” jak astrologia czy próby testowania niekonwencjonalnej medycyny nie są „politycznie poprawne” (osławiona *political correctness*), co jeszcze powiększa przepaść między nauką a jej adwersarzami. W podobnym klimacie, łatwo dochodzi do przypisywania nauce odpowiedzialności za wiele niepokojących zjawisk, takich jak uszkodzenie powłoki ozonowej, efekt cieplarniany, tragedię w Czarnobylu czy inne katastrofy ekologiczne. Winą przy tym obarcza się nie tych, którzy źle używają technologii, bądź przekraczają granice bezpieczeństwa dla osiągnięcia maksymalnych zysków, ale właśnie naukowców (s. 8).